

BO‘LAJAK BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QITUVCHILARINING KREATIV QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISH**Nigmatova Umida Mels qizi**

Kimyo International University in Tashkent magistranti,
DMTTda ingliz tili o‘qituvchisi hamda
Maktab va maktabgacha ta’lim bo‘limida ingliz tili treneri.

Manzura Mirkamolovna

Ilmiy rahbar.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.22754788>

Annotatsiya. Ushbu maqolada bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining kreativ qobiliyatlarini rivojlantirishning pedagogik asoslari, mazmuni, samarali metod va shakllari yoritilgan. Shuningdek, bo‘lajak o‘qituvchilarda kreativ fikrlash, mustaqil qaror qabul qilish, yangicha pedagogik yondashuvlardan foydalanish va ta’lim jarayonida innovatsion g‘oyalarni qo‘llash ko‘nikmalarini shakllantirish masalalari tahlil qilingan. Ta’lim jarayonida muammoli ta’lim, loyiha metodi, “Aqliy hujum”, klaster, design thinking hamda interfaol metodlardan foydalanishning kreativ qobiliyatlarni rivojlantirishdagi ahamiyati ochib berilgan. Maqolada bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining kreativ salohiyatini oshirishga xizmat qiluvchi pedagogik shart-sharoitlar va amaliy tavsiyalar ham keltirilgan.

Kalit so‘zlar: Bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi, kreativlik, kreativ qobiliyat, kreativ fikrlash, pedagogik kompetensiya, innovatsion ta’lim, interfaol metodlar, ijodiy faoliyat, muammoli ta’lim, loyiha metodi, design thinking.

Kirish

Bugungi kunda ta’lim tizimida yuz berayotgan tub o‘zgarishlar bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilaridan nafaqat chuqur nazariy bilim va kasbiy kompetensiyaga, balki mustaqil fikrlash, yangicha yondashish, muammoli vaziyatlarda maqbul yechim topish hamda ijodiy faoliyat olib borish qobiliyatiga ega bo‘lishni talab etmoqda. Ayniqsa, boshlang‘ich ta’lim bosqichida o‘quvchilarning bilim olishga bo‘lgan qiziqishini shakllantirish, ularning mustaqil va ijodiy fikrlashini rivojlantirish bevosita o‘qituvchining pedagogik mahorati va kreativ yondashuviga bog‘liq. Shu sababli pedagogik oliy ta’lim jarayonida bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining kreativ qobiliyatlarini rivojlantirish muhim ilmiy-pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. Kreativ qobiliyat o‘qituvchiga mavjud pedagogik muammolarga an’anaviy usullardan farqli ravishda yondashish, yangi g‘oyalar ishlab chiqish, ta’lim jarayonini samarali tashkil etish va o‘quvchilarning individual imkoniyatlarini hisobga olish imkonini beradi. Shu nuqtayi nazardan, bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarini kasbiy faoliyatga tayyorlash jarayonida kreativlikni rivojlantirishning mazmuni, shakllari, metodlari va pedagogik shart-sharoitlarini ilmiy jihatdan asoslash dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Dolzarbligi

Bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining kreativ qobiliyatlarini rivojlantirish masalasi zamonaviy ta’limning asosiy talablaridan biri sifatida namoyon bo‘lmoqda. Chunki boshlang‘ich ta’limda o‘qituvchi o‘quvchilarga tayyor bilimlarni berish bilan cheklanib qolmasdan, ularni mustaqil izlanish, fikrlash, savol berish, muammoni tahlil qilish va turli xil yechimlarni ishlab chiqishga yo‘naltirishi lozim.

Bunday pedagogik faoliyatni samarali amalga oshirish uchun o'qituvchining o'zi ham yuqori darajadagi kreativ kompetensiyaga ega bo'lishi zarur. Kreativ qobiliyatning rivojlanganligi bo'lajak o'qituvchining dars mazmunini ijodiy tashkil etishi, zamonaviy pedagogik texnologiyalardan maqsadli foydalanishi, o'quvchilarning yosh va individual xususiyatlariga mos metodlarni tanlashi hamda ta'lim jarayonida innovatsion g'oyalarni ilgari surishiga xizmat qiladi.

Maqsadi

Tadqiqotning maqsadi bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ qobiliyatlarini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlarini aniqlash, kreativlikni shakllantirishga xizmat qiluvchi samarali metod, shakl va vositalarni ilmiy jihatdan asoslash hamda ularni pedagogik ta'lim jarayonida qo'llash metodikasini takomillashtirishdan iborat.

Asosiy qism

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ qobiliyatlarini rivojlantirish zamonaviy pedagogik ta'limning muhim yo'nalishlaridan biridir. Kreativlik shaxsning mavjud bilim va tajribalar asosida yangi, noodatiy va samarali g'oyalarni ilgari surish, muammolarga turli nuqtayi nazardan yondashish hamda mustaqil yechimlar ishlab chiqish qobiliyatini ifodalaydi.

Bo'lajak o'qituvchi uchun kreativ qobiliyat kasbiy faoliyatning ajralmas tarkibiy qismi bo'lib, u pedagogik jarayonni mazmunan boyitish va ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning yosh xususiyatlari, qiziqishlari va individual imkoniyatlarini hisobga olgan holda darslarni tashkil etish o'qituvchidan ijodiy yondashuvni talab qiladi. Pedagogik nuqtayi nazardan kreativ qobiliyatning tarkibida mustaqil fikrlash, yangilik yaratishga intilish, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, moslashuvchan fikrlash, tashabbuskorlik va pedagogik tasavvur kabi sifatlar muhim o'rin egallaydi. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisi ushbu sifatlarni egallashi orqali dars jarayonida turli metod va vositalardan samarali foydalanish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ qobiliyatlarini rivojlantirish mazmuni, avvalo, ularning pedagogik fikrlashini takomillashtirish, mustaqil qaror qabul qilish va yangi pedagogik g'oyalarni ishlab chiqish ko'nikmalarini shakllantirish bilan bog'liq. Ta'lim jarayonida talabalarga faqat tayyor nazariy bilimlarni berish emas, balki ularni ushbu bilimlardan yangi vaziyatlarda foydalanishga o'rgatish muhimdir. Bunday yondashuv talabalarning ijodiy fikrlash faolligini oshiradi va ularni kelajakdagi kasbiy faoliyatga samarali tayyorlaydi. Kreativ qobiliyatlarni rivojlantirish mazmunida pedagogik muammolarni mustaqil tahlil qilish, dars ishlanmalarini ijodiy loyihalashtirish, turli ta'limiy vaziyatlarga muqobil yechimlar ishlab chiqish, o'quv topshiriqlarini takomillashtirish va yangi metodik g'oyalarni yaratishga alohida e'tibor qaratilishi lozim. Shuningdek, bo'lajak o'qituvchilarda o'z faoliyatini tahlil qilish, o'z-o'zini baholash va pedagogik tajribadan xulosa chiqarish ko'nikmalarini shakllantirish ham kreativ rivojlanishning muhim sharti hisoblanadi. Natijada talaba o'zining mavjud imkoniyatlarini anglab, ularni rivojlantirishga intiladigan faol pedagogik subyekt sifatida shakllanadi.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ qobiliyatlarini rivojlantirishda interfaol va muammoli ta'lim metodlaridan foydalanish yuqori pedagogik samaradorlikka ega.

Xususan, "aqliy hujum", muammoli vaziyat, klaster, "aqliy xarita", keys-stadi, loyiha metodi, rolli o'yinlar va ijodiy topshiriqlardan foydalanish talabalarning mustaqil va erkin fikrlashini rag'batlantiradi. Mazkur metodlar orqali talaba mavjud muammoga tayyor javob izlash o'rniga o'z fikrini ilgari surish, uni asoslash va boshqa yechimlar bilan taqqoslash imkoniyatiga

ega bo'ladi. Ijodiy topshiriqlar kreativ qobiliyatlarni rivojlantirishning samarali vositalaridan biri hisoblanadi. Masalan, talabalarga muayyan mavzu bo'yicha yangi dars usulini ishlab chiqish, boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun ijodiy topshiriq yaratish, mavjud dars ishlanmasini takomillashtirish yoki pedagogik vaziyatga bir nechta muqobil yechim taklif qilish vazifalari berilishi mumkin. Bunday topshiriqlar talabalarning fikrlash moslashuvchanligi va pedagogik tasavvurini rivojlantiradi.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ qobiliyatlarini rivojlantirish jarayonida ta'limning individual, juftlik, kichik guruh va jamoaviy shakllaridan samarali foydalanish muhim ahamiyatga ega. Kreativ faoliyatni tashkil etishda talabani faol ishtirokini ta'minlash, uning mustaqil fikrini qadrlash va yangi g'oyalarni erkin ifodalashi uchun qulay pedagogik muhit yaratish zarur. Bunday muhit talabalarda o'z imkoniyatlariga ishonchni kuchaytiradi va ijodiy tashabbus ko'rsatishga undaydi. Amaliy mashg'ulotlar, pedagogik treninglar, mikro-darslar, loyihaviy faoliyat va mustaqil ijodiy ishlar kreativ qobiliyatlarni rivojlantirish uchun samarali shakllar hisoblanadi. Ayniqsa, mikro-darslar davomida talabalar o'qituvchi rolini bajarib, darsni mustaqil rejalashtirish, metod va vositalarni tanlash hamda o'quvchilar bilan pedagogik muloqotni tashkil etish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Mashg'ulot yakunida o'zaro tahlil va refleksiya o'tkazilishi talabani o'z faoliyatidagi kuchli va rivojlantirilishi lozim bo'lgan jihatlarni aniqlashiga yordam beradi.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ qobiliyatlarini rivojlantirish samaradorligini oshirish uchun oliy pedagogik ta'lim mazmunida kreativ faoliyatga yo'naltirilgan topshiriqlar ulushini kengaytirish, zamonaviy pedagogik texnologiyalardan maqsadli foydalanish va talabalarning mustaqil ijodiy faoliyatini qo'llab-quvvatlash zarur. Kreativ rivojlanish bir martalik mashg'ulot natijasi emas, balki izchil va uzluksiz pedagogik jarayon sifatida tashkil etilishi lozim. Bunda talabani kreativ fikrlashi, tashabbuskorligi, mustaqilligi, yangilikka intilishi va pedagogik muammolarga noodatiy yondashuvi muntazam baholab borilishi maqsadga muvofiq.

Kreativ qobiliyatlarni rivojlantirish samaradorligini aniqlashda diagnostik topshiriqlar, ijodiy loyihalar, amaliy mashg'ulot natijalari, portfolio, o'z-o'zini baholash va ekspert baholash kabi vositalardan foydalanish mumkin. Baholash jarayonida faqat yakuniy natijaga emas, balki talabani yangi g'oya yaratishi, fikrlar xilma-xilligi, muammoga mustaqil yondashishi va o'z qarorini asoslay olishiga ham e'tibor berish lozim. Shu bilan birga, pedagoglarning kreativ ta'lim metodlarini qo'llash bo'yicha metodik tayyorgarligini kuchaytirish ham muhimdir. Natijada bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ qobiliyatlarini rivojlantirishga yo'naltirilgan yaxlit pedagogik tizim shakllanib, ularning kelajakdagi kasbiy faoliyatida innovatsion va ijodiy yondashuvlardan samarali foydalanish imkoniyatlari kengayadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ qobiliyatlarini rivojlantirish zamonaviy pedagogik ta'limning muhim vazifalaridan biridir. Kreativ qobiliyat bo'lajak o'qituvchining mustaqil fikrlashi, yangicha pedagogik g'oyalarni ilgari surishi, muammoli vaziyatlarga ijodiy yondashishi va ta'lim jarayonini samarali tashkil etishda muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot davomida kreativlikni rivojlantirishning nazariy-pedagogik asoslari, mazmuni, samarali metodlari va ta'lim jarayonida qo'llash shakllari tahlil qilindi.

Aniqlanishicha, interfaol metodlar, muammoli ta'lim, loyiha metodi, ijodiy topshiriqlar, pedagogik treninglar va mikro-darslardan muntazam foydalanish talabalarning kreativ fikrlashini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, bo'lajak o'qituvchilar uchun erkin fikrlash va yangi g'oyalarni ilgari surishga imkon beruvchi pedagogik muhitni yaratish ularning ijodiy faolligini oshiradi. Shu sababli oliy pedagogik ta'lim jarayonida kreativ qobiliyatlarni rivojlantirishga yo'naltirilgan metodik tizimni takomillashtirish, talabalarning mustaqil va ijodiy faoliyatini qo'llab-quvvatlash hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan samarali foydalanish maqsadga muvofiqdir. Bu esa kelajakda boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ijodiy, mustaqil va faol fikrlashini rivojlantira oladigan kompetent va kreativ o'qituvchilarni tayyorlash imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Quchqorova N.M., Jumaniyazova G.B. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini interdisiplinar yondashuv asosida o'quv faoliyatiga jalb etish va kreativ fikrlashini rivojlantirish mexanizmlari // Fan va jamiyat. – 2025. – №3-2. – B. 35–37.
2. Mukhamadiyeva K. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini kasbiy-kreativ kompetensiyalarini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari // Maktabgacha va maktab ta'limi jurnali. – 2025. – T. 3, №7.
3. Uralova M. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini ijodiy-metodik kompetentligini rivojlantirish uchun kerak bo'ladigan ijodiy-kreativlik // Social Sciences in the Modern World. – 2025. – Vol. 4, №7. – B. 14–16.
4. Pardaboyeva D.G'. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining tanqidiy va kreativ fikrlash asosida intellektualligini rivojlantirish metodikasi // Qo'qon DPI. Ilmiy xabarlar. – 2025. – №2.
5. Abduxalimova Y. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ sifatlarini oshirish: zamonaviy yechimlar va muammolar // Maktabgacha va maktab ta'limi jurnali. – 2026. – T. 4, №3.
6. Mallayeva G., Kurbanov F. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ fikrlashini shakllantirish metodikasi // Maktabgacha va maktab ta'limi jurnali. – 2026. – T. 4, №5.
7. González-Sánchez M., Gracia-Zomeño A., Gamero-Lumbreras J., García-de Lamo M. Gender-related differences in creativity in initial teacher education for early childhood and primary education: a comparative study using the Torrance tests of creative thinking // Frontiers in Education. – 2026. – Vol. 11. – Article 1864628. – DOI: 10.3389/educ.2026.1864628.
8. Zhou M., Jiang Y., Kong S.-H. Teacher education initiatives for developing creativity among early childhood and primary educators: a scoping review // Frontiers in Education. – 2026. – Vol. 11.
9. Liu W., Huang R., Wang J. et al. Empathy Design Thinking: cultivating creative minds in primary education // Frontiers in Education. – 2024. – Vol. 9.
10. Juniarso T., Setiawan B., Prameswari D. et al. The Effect of STEM-ESciT-based Mobile Learning in Improving the Creativity Thinking Ability of Preservice Teachers // Science and Education. – 2024. – Vol. 5, №1. – P. 179–187.